

IV. LEKSIKOLOGIJA I LEKSIKOLOGRAFIJA

UDK 808.62-3
Izvorni znanstveni članak
Primljeno XII/1993.

Maja BRATANIĆ

Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta, Zagreb

LEKSIKOLOGIJA I LEKSIKOLOGRAFIJA

Leksikologija se često pojednostavljeno shvaća kao teorijska disciplina komplementarna praktičnome leksikografskom radu. U ovom se prilogu, prateći nove uzlete leksikologije u drugoj polovici 20. stoljeća, često na terenu i u službi drugih lingvističkih grana, pokušava jasnije naznačiti mjesto leksikologije u odnosu na leksikografsku teoriju i praksu te njezin odnos prema semantici i drugim područjima jezikoslovlja. Raspravlja se, u tom kontekstu, i o sve očitijem artikuliranju metaleksikografije, tj. leksikografske teorije, kao samosvojne lingvističke discipline.

0. Odnosu leksikologije i leksikografije kao primarno teoretskom problemu, moguće je pristupiti s više različitih polazišta. Pitanja na koja bi valjalo odgovoriti analizirajući međusobni odnos ovih dviju disciplina isto bi se tako mogla postaviti na više načina. Primjerice, treba li leksikologiju shvatiti primarno kao okvir kojim su zahvaćena sva ona lingvistička područja i znanja potrebna kao podloga izradi rječnika ili je to pak samosvojna teorija leksika suprotstavljena leksikografskoj metodologiji, s jedne strane, i ostalim lingvističkim disciplinama, s druge? Ako li se pak te dvije discipline međusobno dopunjuju, znači li to da je cjelokupna teorijska podloga za praktičan leksikografski rad sadržana u okvirima leksikologije? Ili, na drugi način, ako je leksikografija doista samo primijenjena disciplina, podrazumijeva li ona primjenu samo jedne teorije? I tome slično.

Na takva pitanja nije lako jednoznačno odgovoriti jer se leksikologija često previše uopćeno i pojednostavljeno shvaća kao teorijska disciplina komplementarna leksikografskoj praksi. Pritom se domena njezina izučavanja češće podrazumijeva, a mnogo rjeđe definira. Pokušat ćemo, stoga, u ovom prilogu jasnije ocrtati mjesto leksikologije unutar znanosti o jeziku kako ga danas vidimo i postaviti je u jasniji odnos s nekim srodnim disciplinama, te razgraničiti njezino područje, prije svega prema leksikografiji.

1. Sam pojam *leksikologija* donedavna se teško mogao naći u stručnim priručnicima, a i onda često neprecizno definiran. Ponekad se njegovo značenje čak zamjenjuje značenjem pojma *leksikografija*, ili se pak sadržaji oba pojma stapaju pod jednim

ili pod drugim nazivom. Primjera se za to može naći bezbroj, no za polazište ćemo uzeti nekoliko rječničkih definicija, ne samo stoga što na leksikografskoj konferenciji može biti prikladno poći upravo od rječničkoga objašnjenja nekog pojma, već stoga što takve definicije zbog svoje nužne konciznosti često najjasnije razotkrivaju pojmovne nejasnoće ili preklapanja:

Longman Dictionary of the English Language

lexicography ... **1** the editing or compiling of a dictionary **2** the principles and practices of dictionary making

lexicology ... a branch of linguistics concerned with the meaning and use of words

Collins English Dictionary

lexicography ... the process or profession of writing or compiling dictionaries

lexicology ... the study of the overall structure and history of the vocabulary of a language

Oxford English Dictionary

lexicography ... The writing or compilation of a lexicon or dictionary; 'the art or practice of writing dictionaries'

lexicology ... That branch of knowledge which treats of words, their form, history, and meaning

American Heritage Dictionary

lexicography ... The process or work of writing or compiling a dictionary

lexicology ... A branch of linguistics that deals with the lexical component of language

World Book Dictionary (Barnhardt)

lexicography ... the writing or making of dictionaries

lexicology ... the study of the form, history, and meaning of words

Webster's Third New International Dictionary

lexicography ... **1**: the editing or making of a dictionary **2**: the principles and practices of dictionary making

lexicology ...: the science of the derivation and signification of words: a branch of linguistics that treats of the signification and application of words

(**lexigraphy** ... **1**: the art or practice of defining words)

Rječnik JAZU

leksikografija ... pisanje rječnika

Rječnik hrvatskoga jezika (V. Anić)

leksikografija ... djelatnost na sastavljanju rječnika i leksikona

leksikologija ... dio jezikoslovlja koji se bavi proučavanjem leksika

Rječnik stranih riječi (B. Klaić)

leksikografija ... 1. sastavljanje rječnika 2. svi radovi po tipu rječnika; rječnička literatura

leksikologija ... grana jezikoslovlja koja se bavi proučavanjem leksika

Navedene su definicije preuzete iz tri ugledna britanska i tri američka rječnika i uglavnom se podudaraju s našim intuitivnim, mogli bismo reći predteoretskim, poimanjem njihova značenja. (U tom smo smislu mogli navesti i primjere iz suvremenih rječnika drugih europskih jezika i dobili bismo vrlo slične definicije).

Na kraju se navode definicije iz tri hrvatska rječnika, koje se (s izuzetkom Akademijina rječnika koji daje samo pojam *leksikografija*, i to samo u njezinu užem značenju), uklapaju u okvir zacrtan engleskim definicijama.

Premda se, dakle, iz svih navedenih rječničkih objašnjenja lako može izlučiti zajednički pojmovni sadržaj oba termina bez velikih odstupanja, težište pojedinih definicija ipak se znatno razlikuje i ukazuje na postojeći raspon u suvremenom shvaćanju tih pojmova, osobito pojma leksikologija. Neke definicije stavljaju naglasak na leksik (vokabular) u cjelini, druge na pojedinačne riječi kao elemente leksika, neke izriječno spominju povijesni aspekt izučavanja vokabulara, neke pak navlastito navode značenje kao predmet izučavanja, u nekima se ističe da se proučava i oblik i sadržaj riječi. Negdje se o leksikologiji govori kao o znanosti, ili grani znanosti, drugdje kao o dijelu jezikoslovlja itd.

Za leksikografiju se, s druge strane, iz definicija razabiru tri osnovna značenja: a) rad na sastavljanju rječnika; b) načela ili teorija sastavljanja rječnika i c) korpus leksikografskih djela, dok među engleskim značenjima susrećemo još i d) u smislu zanimanja (profesije).

Uz gred možemo spomenuti da se ni u nekim drugim priručnicima u kojima bismo to mogli očekivati, leksikologija ne spominje niti ne objašnjava kao pojam (npr. *Leksikon JLZ* ili *Opća enciklopedija JLZ*, u kojima se samo spominje *leksikografija*). Više iznenađuje podatak da, na primjer, nedavno objavljena Crystalova *The Cambridge Encyclopedia of Language* termin leksikologija ne navodi kao glavnu natuknicu, pa je čak ne rabi ni u sklopu drugih objašnjenja, premda se nikako ne može reći da o njezinu predmetu ne govori, i to unutar više različitih tematskih cjelina.

U prošlosti su oba ova pojma često podrazumijevala leksikologiju i leksikografiju zajedno, kako se to objašnjava i u Simeonovu *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva*. Taj rječnik, međutim, danas standardno značenje pojma *leksikografija* donosi tek na trećem mjestu, no za oba pojma nabraja sva suvremena značenja, pa tako za *leksikografiju* i značenje: znanost o rječnicima — koje je iz novijega vremena. Zanimljivo je pritom da Simeon, nabrojivši sva uobičajena značenja leksikologije, na kraju kaže »...U proučavanju leksičkih pojava i činjenica leksikologija se osniva na *leksikografiji*¹ te se gotovo i ne razlikuje od nje po načinu inventariz-

---

¹ Kurziv M. B.

ranja opisa i klasifikacije leksičkoga materijala...« Očito je, dakle, da će se kao jedan od glavnih problema pri definiranju područja leksikologije postaviti pitanje o preklapanju i ispreplitanju s drugim disciplinama: semantikom, etimologijom,² morfologijom i sintaksom (gramatikom uopće), sociolingvistikom, frazeologijom, stilistikom itd.

2.1. Premda danas postoji zamjetnija suglasnost u poimanju leksikologije kao dijela jezikoznanstva, različitosti u razumijevanju toga pojma i njegova predmeta mogu se pripisati i nekim povijesnim okolnostima vezanim uz status leksikologije odnosno leksikografije. Iako, naime, svaki leksikografski rad najčešće uključuje i leksikološka pručavanja, pa i neku implicitnu leksikološku teoriju, leksikografija, kako znamo, ima dugu tradiciju i povijest sasvim nezavisnu od lingvistike i leksikologije, te se o njihovoj eksplicitnoj vezi govori tek razmjerno odnedavna. Razdvojenost leksikologije i leksikografije u nekim je sredinama i danas prilično naglašena (pa se leksikografija smatrala ili se još uvijek smatra djelatnošću koja je u najboljem slučaju paralelna s lingvističkom). To, usput rečeno, zna doći do izražaja na međunarodnim leksikografskim skupovima gdje se često može osjetiti jasna razdvojenost na leksikografe praktičare i teoretske lingviste što nerijetko dovodi i do zanimljivih verbalnih okršaja na osnovi argumentacije koja se u jednom slučaju temelji na empiriji, a u drugom se deducira iz znanstveno-teorijske pretpostavke.

Mnogim bi se primjerima dala potkrijepiti teza da praktična leksikografija, u nas i u svijetu, ni danas često ne polazi od leksikologije kao teoretske osnove, a isto tako da se tekovine suvremene lingvistike vrlo sporo preslikavaju u načela i postupke pri pisanju rječnika. (Najveći se pomak razabire u prevladavanju deskriptivnoga nad preskriptivnim). U tom se smislu leksikografija može smatrati vrlo tradicionalnom disciplinom.

2.2. Rasvjetljavanju odnosa leksikologije i leksikografije mogao bi pomoći i lapidaran osvrt na neka kretanja u tom dijelu znanosti o jeziku u našem stoljeću, poglavito njegovoj drugoj polovici. Leksikologija je u 20. vijeku, osobito u Europi, izborila svoje mjesto zahvaljujući više svojim praktičnim nego li teorijskim dostignućima (usp. Quemada, 1972). U prvoj polovici stoljeća njome dominira dijakronijska, historicistička struja, dok se od pedesetih godina našla na neki način sučeljena načelima formalističke i transformacionalističke lingvistike, zasnovane na »bezvremenskoj koncepciji i negiranju izvanlingvističkih datosti« (str. 395). Strukturalističke teorije i njihove nasljednice uglavnom su isključile vokabular iz svojih analitičkih postupaka i modela (jer su prevladale metode raščlambe ograničenih skupova koje su se pokazale uspješnima u fonologiji i morfologiji).

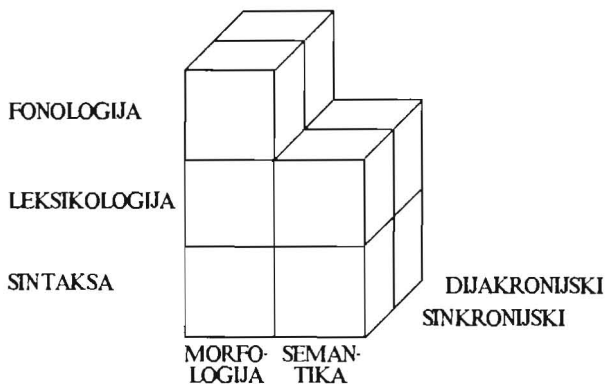
Moderna se lingvistika, dakako, ipak morala baviti i bavila se i leksičkim činjenicama. (To je ponajprije točno za europsku lingvistiku, dok se u američkom lin-

---

² Po nekim gledanjima, u leksikologiju ulazi istraživanje povijesti riječi, no ne i etimologija u striktnom smislu (usp. Quemada, str. 397).

gvističkom kontekstu leksikologija u eksplicitnom smislu dugo praktički i ne spominje.)

U tim se kretanjima, kako smatra Quemada, dadu prepoznati dva osnovna toka: onaj koji se nastavljao na tekovine historijske leksikologije, ali je nastojao uvesti strože definirane metode i proširiti polja istraživanja, i drugi, zaokupljen apstraktnim modelima koji bi mogli pokazati strukture i funkciju leksičkih jedinica, a koji je bio usmjeren analizi vokabulara kao dijelu proučavanja jezične upotrebe (1972:396). Mnogim se jezikoslovcima ipak činilo da su ta dva pristupa u biti komplementarna i pokušavaju ih približiti. Najbolje se to vidi na Ullmannovu prikazu lingvistike (1957:39), gdje se u klasičnom strukturalističkom modelu u obliku trodimenzionalnoga dijagrama leksikologija prikazuje na razini između fonologije i sintakse, pri čemu su sve tri razine podsustavi cjelokupnoga jezičnoga sustava. Leksikologija, prema Ullmannu, »uz fonologiju tvori drugi temeljni dio znanosti o jeziku«, posjeduje morfološku i semantičku dimenziju i može se promatrati sinkronijski i dijakronijski. Drugim riječima, leksikologija se dijeli na morfologiju (koja se bavi oblicima) i semantiku (koja se bavi značenjem), preciznije, na *leksičku morfologiju* i *leksičku semantiku*.

Prema Ullmann (1957:39)

Mnogi se danas zacijelo ne bi složili s tako uskim definiranjem semantike, čak ni uz ogradu da se radi samo o leksičkoj semantici, jer je suvremena nauka o značenju umnogome prerasla tako zacrtane okvire. S pozicija leksikologije, rekli bismo, ovakav je odnos i danas načelno prihvatljiv.

Zamah i uspjeh leksikoloških proučavanja u Europi bio je plod, u prvom redu, različitih leksikografskih projekata, rada na povijesnim rječnicima, dijalektoloških studija, lingvističkih atlasa i sl. S druge strane pridonijeli su im i književno inspirirana istraživanja rječnika pojedinih autora, stilističke analize (osobito između 1930. i 1950.), a kasnije povijesna i sociološka izučavanja koja su često uzimala u obzir i vokabular. Uprkos tome, leksikologija je tek razmjerno nedavno stekla stanovitu samosvijest i počela artikulirati svoje ciljeve, metode i mjesto koje bi mogla zauzeti u jezikoslovlju. Cijelo se stoljeće pa i dulje (u nekim sredinama sve do pedesetih godina) zamjenjivala s leksikografijom, čime se pak podrazumijevala »tehnika popi-

sivanja leksičkih jedinica, njihova definiranja, klasificiranja njihove upotrebe pa čak i objašnjavanja njihove povijesti» (Quemada, 397). Tek pedesetih godina dobiva obrise samosvojnje discipline, no ni danas se takav njezin položaj ne podrazumijeva automatski niti se sa sigurnošću može reći da posvuda uživa općeprihvaćen status autonomne lingvističke oblasti. U određenom bi smislu bilo točnije govoriti o izoliranim leksikološkim istraživanjima nego o leksikologiji kao koherentnoj teoriji leksikona. To je najlakše objasniti činjenicom što je leksikologija po samom svome predmetu, klasi fenomena koje promatra, i sama heterogena. Istraživanje vokabulara podrazumijeva i pojedinačno i opće, rječnik i gramatiku. Leksikologiji, dakle, pripada svako proučavanje koje se bavi leksikom, leksičkim jedinicama u smislu njihove prirode, tvorbe, strukture, upotrebe, mijena, međusobnih odnosa i odnosa koje imaju s izvanjezičnim svijetom (usp. Quemada, 399).

2. 3. Od pedesetih godina naovamo leksikologija doživljava povremene nove uzlete, uspostavljaajući kompleksniji odnos prema povijesnome naslijeđu i suprotstavljajući se dominantnim formalističkim načelima jezičnoga opisa. Značajan je poticaj istraživanju leksika svakako dalo i nekoliko "valova" leksičke semantike tijekom ovoga stoljeća. Osobito važna tekovina, u smislu razgraničenja prema semantici, jest i to da se leksikografska definicija (kao sasvim specifična kategorija) više ne brka s iscrpnom semantičkom raščlambom značenja, semantičkom definicijom, što dakako ne znači da semantičari i leksikografi ne bi u tom smislu mogli i morali bolje surađivati. O tome je zacijelo najeksplicitnije i u mnogo navrata pisala Anna Wierzbicka, koja tvrdi da se semantika kao akademska disciplina mora potvrđivati upravo u leksikografiji. »Kad bi se moderna lingvistika«, kaže ona, »prosudivala po svome doprinosu leksikografiji, bilo bi teško razumjeti zašto se govori da je tijekom posljednjih desetljeća doživjela dramatičan napredak« (1987:2). Wierzbicka drži da suvremena lingvistika, osobito u svom glavnom toku, još uvijek pridaje nedostatnu pozornost leksiku te da stoga znanost o jeziku zasada nije uspjela razviti odgovarajuće metodološko oruđe za obradu leksika. Upravo je paradoksalno, tvrdi ona, da se taj, sam po sebi najočitiji, najpristupačniji vid jezika pokazuje najnedokučivijim i najotpornijim prema znanstvenom osvajanju (1987:2).

No ima mnogo znakova da je Wierzbickin pesimizam ponešto prenaglašen i da je "doba leksika" zapravo već započelo. Prateći noviju lingvističku produkciju stječe se dojam da je područje leksikologije tijekom posljednjih petnaestak godina na različite načine ponovo otkriveno — kroz studije vokabulara, "mentalnog leksikona", novu leksičku semantiku, različite modele leksika u kognitivnoj znanosti itd. Ponovo se upozorava na važnost vokabulara u učenju stranih pa i materinjeg jezika. Korpusna lingvistika, s druge strane, u svom novom procvatu, osnažena uvođenjem računala i osobito živa posljednjih dvadesetak godina, pružila je leksikologiji nove djelotvorne instrumente za analizu i provjeru.

3.1. Leksikologija, dakle, danas u teorijskom smislu podrazumijeva lingvističku disciplinu koja ima vlastite ciljeve i metode znanstvenoga istraživanja, a osnovni joj

je zadatak proučavanje i sustavni opis leksičkoga blaga s obzirom na njegove izvore, razvoj, značenje i upotrebu (pri čemu se obično pravi distinkcija između opće leksikologije i posebnih leksikologija³). Pored proučavanja pojedinačnih leksema, s njihove formalne i sadržajne strane, područje leksikologije u širem smislu može obuhvatiti i proučavanja cjelokupne strukture vokabulara, njegova konceptualnog ustrojstva, odnosa unutarjezičnog i izvanjezičnog itd. Time ona velikim dijelom ulazi u ono što danas podrazumijevamo područjem semantike, uključujući tu i pragmatiku, tvorbe riječi, morfologije, sintakse, etimologije, jezičnoga posuđivanja, lingvistike jezičnih dodira, kognitivnih studija itd. To što status leksikologije kao samosvojne teorije leksema nije podjednako jasno artikuliran u svim jezikoslovnim tradicijama posljedica je upravo njezine mozaične, mogli bismo čak reći i eklektičke naravi.⁴ Usprkos tome, točnim su se pokazala Quemadina predviđanja o perspektivama leksikologije zapisana još u vrijeme kad su neki drugi lingvistički pristupi neupitno dominirali nad potrebom izučavanja leksičkih činjenica: »Braneci načela svoje specifičnosti ona se danas nada da će nastaviti svoj vlastiti razvoj. To znači da bi ona u svoje vlastite metode željela uključiti sve što je bilo korisno i uspješno na drugim područjima, opravdavajući istodobno s podjednako mnogo energije koliko i opreza svoju autonomiju, pa otuda i valjanost svoje osnove« (1972:396).

3.2. No, vratimo se odnosu leksikologije i leksikografije i pokušaju njihova razgraničenja u suvremenom jezikoslovlju.

Definirajući leksikologiju kao znanost o leksiku, W. Doroszewski, a u takvu shvaćanju nije osamljen, ujedno je određuje kao teoretsku znanstvenu osnovu leksikografiji. U integriranju lingvistike kao teoretske znanosti o jeziku, smatra on, »leksikologija je znanost o riječima, a leksikografija znanost otkrivanja načina klasificiranja leksičke građe i njezina prezentiranja u rječnicima« (1973:36-37).

Zanimljivo je da Doroszewski, premda je leksikologiju definirao kao teorijsku podlogu leksikografiji, istodobno drži da je leksikografija u određenom smislu nadređena leksikologiji jer su »rezultati važniji od namjera, a vrijednost teoretskih načela mora se ocjenjivati prema rezultatima« (str. 36). Iz takva shvaćanja odnosa ovih dviju grana proizlazi da je leksikografija ujedno i svojevrsni poligon za provjeru leksikoloških postavki jer se njihova valjanost odmjerava primjenljivošću u praktičnom leksikografskom opisu.

Takav pristup valja uzeti s rezervom jer iscrpan leksikološki opis mora ponuditi sve elemente potrebne leksikografskoj definiciji, ali ne mora biti izravno primjen-

---

³ Pa se tako leksikologija može podijeliti na opisnu, historijsku, usporednu, opću i slično (usp. Weinreich, 1970).

⁴ Slično se, dakako, može reći i za leksikografiju. Usp. npr. Allen Walker Read u »Approaches to Lexicography and Semantics«: »From the point of view of linguistics as a science, lexicography is a very 'impure' field. It cuts across many areas of investigation and can best be persued by a polymath or at least a 'generalist'.« - *Current Trends in Linguistics*, vol. 10, ed. T. A. Sebeok, Indiana University, 1973, str. 145.

ljiv. Leksikografska praksa, kao što znamo, podliježe mnogim praktičnim ograničenjima koja se onda nameću kao mjerilo onoga što je "kriterijalno" ili pertinentno za leksikografski opis. Tu leksikologija i leksikografija ne moraju izravno korespondirati (što se u praksi i potvrđuje).

Leksikografiju bi, s druge strane, bilo pogrešno shvatiti samo kao primijenjenu lingvistiku, pa ni primijenjenu leksikologiju u užem smislu. Tome u prilog govori i notorna činjenica da je leksikografija starija od leksikologije ili bilo koje druge lingvističke teorije. Opasnost od takve isključivosti zanimljivo argumentira Wiegand. Samim time što uzima u obzir rezultate drugih lingvističkih disciplina, na primjer semantike, leksikografija ne postaje primijenjenom semantikom. Prema takvu bi pristupu ona mogla biti opisana kao poddisciplina mnogih drugih disciplina. S druge strane, ističe on, za neke je rječničke tipove leksikologija potpuno nevažna (1989:249–250). Leksikografija, baš kao i leksikologija, mora uzimati u obzir rezultate drugih znanstvenih disciplina. Pritom područja preklapanja leksikografije i leksikologije s drugim lingvističkim disciplinama također nisu nužno podudarna. Leksikografija, primjerice, barata podacima koje joj podastiru različita lingvistička područja kao što su fonetika i fonologija koja nemaju mnogo zajedničkoga s leksikologijom.

3.3. U razrješavanju mogućih nedoumica oko međusobnoga odnosa leksikologije i leksikografije i pri znanstveno utemeljenom uspostavljanju njihova položaja danas treba, međutim, računati s još jednom važnom činjenicom. Na razmeđu leksikologije i leksikografije posljednjih dvadesetak godina, osobito tijekom osamdesetih, počela se oblikovati i sve jasnije uspostavljati nova disciplina koja se najčešće naziva metaleksikografijom ili, na engleskom govornom području, teorijom leksikografije, a koja proučava oblik, strukturu i upotrebu rječnika, njihovu povijest, način vrednovanja, položaj u društvu i, dakako, metode i postupke njihova sastavljanja kao i njihovu teorijsku podlogu. Upravo je takav program ove discipline zacrtala i *Međunarodna leksikografska enciklopedija* (F. J. Hausmann et al.), objavljena u tri monumentalna sveska između 1989. i 1991. godine. Urednici toga izdanja, Franz Josef Hausmann, Oskar Reichmann, Herbert Ernst Wiegand i Ladislav Zgusta, svi odreda među najistaknutijim leksikografskim teoretičarima današnjice, smatraju da metaleksikografija posjeduje homogen predmet proučavanja, jasne perspektive i svoju vlastitu metodologiju. Kao disciplina ona nudi specifične znanstvene podatke i organizira ih na samosvojan i koherentan način, te time zadovoljava uvjete da bude prepoznata kao autonomna teorija na putu razvoja u zasebnu znanstvenu disciplinu.

Leksikografija, u najširem smislu, obuhvaća i praksu i teoriju leksikografije pa su oba ova aspekta predmetom *Međunarodne leksikografske enciklopedije*. U tom je smislu taj priručnik posve jedinstven i ima programatsko značenje. Cilj mu je, sažmemo li uredničku koncepciju u najkraćim crtama, sljedeći (str. XVII):

- predstaviti leksikografiju svih jezičnih područja svijeta;
- opisati status i zadaću kao i sve tipove rječnika u različitim kulturnim sustavima;

- ocrtati povijest leksikografije (unutar velikih kulturnih kompleksa);
- potaknuti daljnji razvoj teorije leksikografije u "integriranu" samosvojnu znanstvenu disciplinu analizom društvene uloge rječnika, promatranjem teorija organizacije leksika i mjesta leksika u jezičnome sustavu;
- opisati i razviti leksikografsku metodologiju uzimajući u obzir sve faze leksikografskoga posla (skupljanje podataka, prezentiranje podataka, tumačenje kontekstualnoga značenja u povijesnim rječnicima, upotrebu računala, no isto tako i organizaciju leksikografskih poslova kao i potrebnu opremu);
- utvrditi kojim je područjima najpotrebnije kvalitativno unapređenje;
- skupiti iscrpnu bibliografsku građu za primarna i sekundarna leksikografska djela, te napokon
- na toj osnovi omogućiti da se suvremena znanstvena leksikografija razvije u akademsku disciplinu koja će se moći podučavati i usvajati na znanstven način.⁵

Lako je predvidjeti da će metaleksikografija ili teorija leksikografije, etablira li se kao još jedna znanstvena, ili u najmanju ruku primijenjena lingvistička disciplina (a čini se da je na najboljem putu da to ostvari), zauzeti dio prostora koji tradicionalno pokriva leksikologija. Pritom se ona, kako je vidi Zgusta, »ne suprotstavlja leksikografskoj praksi niti se pak većim dijelom podudara s lingvistikom (teorijskom ili bilo kojom drugom). Ona obuhvaća: (1) proučavanje specifičnih leksikografskih metoda i njihovih problema, (2) izbor onih rezultata jezikoslovnih (redničkih, psiholoških, spoznajnih itd.) istraživanja koji su od potencijalne koristi za leksikografiju i 3) preobrazbu tih rezultata u korisne sastavnice leksikografske prakse« (1992/93:137).

Literatura

- Doroszewski, W. (1973) *Elements of Lexicology and Semiotics*, Mouton, The Hague, Paris
- Hausmann, F. J. et al. (1989-1991) *Wörterbücher — Dictionaries — Dictionnaires, An International Encyclopedia of Lexicography* (vols. I, II, III) Walter de Gruyter, Berlin, New York
- Quemada, B. (1972) *Lexicology and Lexicography, Current Trends in Linguistics*, vol. 9, ed. T. A. Sebeok, The Hague-Paris, str. 395-475

---

⁵ Poglavlja enciklopedije jesu: I-II. Leksikografija i društvo (Rječnici i njihova publika. Rječnici i njihovi korisnici); III. Povijest i teorija leksikografije: Opći aspekti; IV-V. Teorija jednojezične leksikografije (Komponente i struktura rječnika; Izabrani problemi opisa u općem jednojezičnom rječniku); VI-XV. Rječnički tipovi; XVI. Postupci u leksikografskome radu; XVII-XXXII. Leksikografije pojedinih jezika; XXXIII-XXXIV. Teorija dvojezične i višejezične leksikografije (Načela i komponente; Izabrani problemi opisa); XXXV. Tipologija i izabrani tipovi dvojezične i višejezične leksikografije; XXXVI. Dvojezični rječnici nekada i danas; XXXVII. Leksikografija pomoćnih (umjetnih) jezika i drugi priopćajni sustavi; XXXVIII. Bibliografija i kazala.

- Ullmann, S. (1957) *Principles of Semantics*, 2nd ed., Glasgow : Jackson, and Oxford : Blackwell
- Weinreich, U. (1970) Lexicology, *Current Trends in Linguistics*, ed. T. A. Sebeok, vol. 1, ed. T. A. Sebeok, The Hague—Paris, str. 60—93
- Wiegand, H. E. (1989) Der gegenwärtige Status der Lexikographie und ihr Verhältnis zu anderen Disziplinen, *Wörterbücher — Dictionaries — Dictionnaires* (vol. I) *An International Encyclopedia of Lexicography*, Walter de Gruyter, Berlin, New York, str. 246—280
- Wierzbicka, A. (1987) *English Speech Act Verbs: A Semantic Dictionary*, Academic, Sydney
- Zgusta, L. (1992/93) Lexicography, Its Theory, and Linguistics, *Dictionaries*, 14, str. 130—138

LEXICOLOGY AND LEXICOGRAPHY

Summary

The second half of the 20th century has witnessed an increased interest in the lexical aspect of language. This has led to unprecedented and diversified research in the area of lexicon and vocabulary which traditionally belong to the domain of lexicology. The paper attempts to map out the interconnection between lexicology and adjacent or related disciplines, with special regard to the relation between lexicology and lexicography. The former has often been understood as a theoretical counterpart to practical lexicographic work, which is an oversimplified assumption, especially in the face of the recent development of the theory of lexicography into an integrated scientific discipline of its own.